УДК 376

АПТЫМІЗАЦЫЯ ПРАЦЫ НАСТАЎНІКА-ДЭФЕКТОЛАГА З СЕМ'ЯМІ ДЗЯЦЕЙ ВА ЎМОВАХ ПУНКТА КАРЭКЦЫЙНА-ПЕДАГАГІЧНАЙ ДАПАМОГІ ДЗІЦЯЧАГА САДА–СЯРЭДНЯЙ ШКОЛЫ

І. І. Захарэвіч

Анатацыя. Аўтар разглядае асобныя прычыны, якія зніжаюць эфектыўнасць карэкцыйнай дапамогі і ўскладняюць працэс узаемадзеяння спецыялістаў з бацькамі, якія выхоўваюць дзяцей з парушэннямі маўлення. Прадстаўлена абгрунтаванне неабходнасці развіцця рэабілітацыйнай культуры сем'яў для аптымізацыі адукацыйна-карэкцыйнай работы, арыентаванай на пераадоленне другасных парушэнняў і задавальненне асаблівых адукацыйных патрэб дзяцей з парушэннямі маўлення.

Ключавыя словы: парушэнне маўлення; сям'я; рэабілітацыйная культура; настаўнік-дэфектолаг, карэкцыйна-адукацыйны працэс.

OPTIMIZATION OF THE WORK OF A TEACHER-DEFECTOLOGIST WITH FAMILIES OF CHILDREN IN THE CONDITIONS OF THE POINT OF CORRECTIONAL AND PEDAGOGICAL ASSISTANCE OF KINDERGARTEN

I. Zakharevich

Abstract. The author considers some reasons that reduce the effectiveness of correctional care and complicate the process of interaction of specialists with parents raising children with speech disorders. special educational needs of children with speech disorders.

Keywords: speech impairment; family; rehabilitation culture; special education teacher; correctional and educational process.

Важнейшай задачай дзейнасці настаўніка-дэфектолага пункта карэкцыйна-педагагічнай дапамогі ў агульнаадукацыйнай школе з'яўляецца аказанне псіхолага-педагагічнай падтрымкі і дапамогі сем'ям, чые дзеці залічаны на пункт карэкцыйна-педагагічнай дапамогі. Гэты працэс патрабуе не толькі пралангіраваных тэрмінаў яго рэалізацыі і персаніфікаванага характару, але і пабудовы партнёрскіх адносін з бацькамі дзіцяці, што з'яўляецца адной з важнейшых умоў іх паўнацэннага ўключэння ў карэкцыйна-адукацыйную работу, а таксама эфектыўным спосабам яе аптымізацыі.

Цяпер мы звернем увагу на асобныя пытанні,якія тычацца псіхолага-педагагічнага суправаджэння сям'і, якая выхоўвае дзіця з парушэннямі маўлення.

Многія з іх атрымалі асвятленне ў працах А. У. Бачынай, С. М. Вікжановіч, Г. А. Волкавай, Н. Л. Крыловай, А. М. Масцюковай, В. І. Селіверстава, Т. Б. Філічавай, Г. У. Чыркінай і інш.

Даследчыкі адзначаюць,што адэкватна арганізаваная праца спецыялістаў з сям'ёй з'яўляецца залогам усебаковага развіцця дзіцяці, авалодання ім сацыяльнымі кампетэнцыямі, ўзбагачэння жыццёвай практыкі, адаптацыі і інтэграцыі ў грамадства ў цэлым. З. Мацейчык, разглядаючы выхаваўчы патэнцыял сям'і, абгрунтаваў сваё меркаванне аб тым, што яна выступае ў якасці першай сацыяльнай супольнасці, ў якой закладваюцца асабістыя якасці дзіцяці.Навуковец указаў на значную ролю бацькоў у сацыяльным і культурным развіцці іх дзяцей [4]. Несумненна, дадзенае меркаванне, як паказвае практыка, не губляе сваёй актуальнасці і ў дачыненні да тых сем'яў, у якіх выхоўваюцца дзеці з парушэннямі маўлення. Аднак гэтая адмысловая група сем'яў адчувае, як сведчаць нашы назіранні, з апатрабаванне ў псіхолага-педагагічнай дапамозе з боку спецыялістаў, уключаючы настаўніка-дэфектолага.

Не варта недаацэньваць, як сведчаць нашы назіранні, ролю сям'і ў пытаннях пераадолення другасных парушэнняў, якія адзначаюцца ў дзіцяці з паталогіяй мовы. Аднак для адэкватнага вызначэння стратэгіі працы з бацькамі і напаўнення яе актуальным зместам мэтазгодна ўлічыць тыя праблемныя сітуацыі, якія могуць узнікаць у ходзе яе рэалізацыі.

Спынімся на асобных праблемных пытаннях, якія сустракаюцца ў практыцы карэкцыйна-адукацыйнай работы з удзелам сем'яў, якія выхоўваюць дзяцей дашкольнага ўзросту з маўленчымі парушэннямі, а таксама на некаторых прычынах, якія, як паказвае практыка, ускладняюць узаемадзеянне паміж настаўнікам-дэфектолагам і бацькамі яго выхаванцаў.

Адной з прычын, якія перашкаджаюць паспяховаму аказанню карэкцыйнай дапамогі дзіцяці, з'яўляецца адсутнасць у бацькоў гатоўнасці да паўнацэннага ўдзелу ў ёй. Практыка паказвае, што шэраг сем'яў валодае нізкім або недастатковым узроўнем рэабілітацыйнай культуры, якая паўстае ў выглядзе комплексу навыкаў і здольнасцяў, якімі забяспечваецца іх пісьменнасць у псіхолага-педагагічным, лячэбным, псіха-гігіенічным і іншых планах [3].

Нярэдка бацькі, як сведчаць нашы назіранні, паведамляюць аб тым, што не могуць арганізаваць заняткі ва ўмовах сям'і таму, што дзіця адмаўляецца ўспрымаць іх у якасці педагога. У сувязі з гэтым адной з важных задач настаўніка-дэфектолага з'яўляецца навучанне бацькоў канструктыўнаму ўзаемадзеянню са сваім дзіцем. Рашэнню гэтай задачы садзейнічае не проста іх прысутнасць на занятках настаўніка-дэфектолага, а непасрэдны ўдзел у іх. Як адзначана А.У. Бачынай, настаўніку варта максімальна выкарыстоўваць усе магчымыя рэсурсы, каб садзейнічаць павышэнню педагагічнай кампетэнтнасці і культуры бацькоў у пытаннях, якія тычацца развіцця ў дзяцей з парушэннямі маўлення навыкаў зносін, узбагачэння іх сацыяльна-камунікатыўных практык з дапамогай спецыяльных метадаў і прыёмаў карэкцыйна-педагагічнага ўздзеяння [1].

Уключаючыся ў сумесную дзейнасць з дзіцем і спецыялістам у ходзе карэкцыйных заняткаў, бацькі паступова вучацца стымуляцыі вярбальнай актыўнасці ў свайго дзіцяці, карэкцыі яго маўленчых парушэнняў за кошт спецыфічных педагагічных тэхнік, метадычных прыёмаў і сродкаў. Набыты досвед яны выкарыстоўваюць пры арганізацыі працы ў хатніх умовах, не замяшчаючы настаўніка-дэфектолага, не спрабуючы браць на сябе яго функцыі, а працягваючы пачатую ім працу, выступаючы для свайго дзіцяці ў якасці зацікаўленага партнёра па гульні, камунікацыі, прадуктыўнай дзейнасці.

Яшчэ адной з важных прычын, якія перашкаджаюць паўнавартаснай рэалізацыі карэкцыйна-адукацыйнай работы і канструктыўнаму ўзаемадзеянню спецыялістаў з сем'ямі выхаванцаў, з'яўляецца, як паказвае практыка, адсутнасць у бацькоў разумення мэтазгоднасці рэалізацыі таго ці іншага кампанента карэкцыйнага занятку, выкарыстання спецыялістам шэрагу метадычных прыёмаў і сродкаў карэкцыйнага ўздзеяння. У прыватнасці некаторыя бацькі выказваюць здзіўленне наконт уключэння ў структуру занятку артыкуляцыйнай і пальчыкавай гімнастыкі, дыхальных практыкаванняў, правядзення лагапедычнай рытмікі і г.д. Прычынай гэтага, як і ў папярэднім разгледжаным выпадку, з'яўляецца недастатковы ўзровень развіцця рэабілітацыйнай культуры сям'і, у т.л. адсутнасць псіхолага-педагагічнай кампетэнтнасці ў пытаннях аказання лагапедычнай дапамогі дзіцяці з улікам яго ўзросту, структуры парушэння, асаблівых адукацыйных патрэбаў [2].

Назіраючы за праявамі маўленчага негатывізму, усведамляючы, што мова іх дзіцяці невыразная для навакольных людзей, уключаючы яго аднагодкаў і дарослых, некаторыя бацькі адчуваюць расчараванне пасля некалькіх праведзеных лагапедычных заняткаў, не верачы ў поспех псіхолага-педагагічнага ўздзеяння. Аднак, як справядліва было адзначана Г.У. Чыркінай, бацькам варта дапамагчы прыйсці да ўсведамлення таго, што пры своечасовым аказанні карэкцыйнай дапамогі ў большасці выпадкаў атрымоўваецца стварыць такія ўмовы, за кошт якіх забяспечваецца паўнавартаснае фізічнае і псіхічнае развіццё дзіцяці з маўленчай паталогіяй [5].

Адпаведна, настаўніку-дэфектолагу варта пазнаёміць сям'ю з магчымымі варыянтамі рэалізацыі адукацыйна-карэкцыйнага маршруту, які праектуецца для дзіцяці, падаць магчымасць выбару найболей прымальнага варыянта. Не менш значна спрагназаваць і агучыць вынікі, якія могуць быць дасягнуты ў бліжэйшай перспектыве, растлумачыць бацькам іх ролю ў аказанні карэкцыйнай дапамогі, а таксама забяспечваць бесперапыннае і пераважна персаніфікаванае суправаджэнне сям'і, дапамагаючы ў вырашэнні праблемных для яе пытанняў, якія маюць адукацыйна-рэабілітацыйны кантэкст. Дарэчы прадставіць сям'і магчымую мадэль развіцця іх дзіцяці ў бліжэйшай і аддаленай перспектыве ў двух варыянтах – пры рэалізацыі сістэматычнай карэкцыйнай працы і ў выпадку яе адсутнасці. Падагульняючы, адзначым, што мы звярнуліся толькі да некаторых прычын, якія ўскладняюць працэс рэалізацыі карэкцыйна-адукацыйнай работы, да асобных актуальных пытанняў, з якімі сутыкаюцца ў настаўнікі-дэфектолагі ў сваёй дзейнасці. Праблемнае поле, ў якім даводзіцца дзейнічаць спецыялісту дадзенага профіля, несумнеўна, значна шырэй. Тым

не менш, для павышэння якасці карэкцыйнай дапамогі на адно з цэнтральных месцаў выходзіць неабходнасць стварэння ўмоў, якія садзейнічаюць развіццю рэабілітацыйнай культуры сем'яў, якія выхоўваюць дашкольнікаў з парушэннямі маўлення. Гэта, на нашу думку, дазволіць аптымізаваць карэкцыйна-адукацыйны працэс, арыентаваць яго на пераадоленне ў дзіцяці другасных парушэнняў і задавальненне яго адмысловых адукацыйных запатрабаванняў.

Спіс літаратуры

1. Бачина, О. В. Взаимодействие логопеда и семьи ребенка с недостатками речи / О. В. Бачина. – М. : Сфера, 2009. – 180 с.

2. Викжанович, С. Н. Медико-педагогическая навигация и формирование реабилитационной культуры семей, воспитывающих детей с проблемами в здоровье / С. Н. Викжанович, О. Ю. Синевич, Т. Ю. Четверикова // Мать и дитя в Кузбассе. – 2019. – № 4. – С. 56–61.

3. Викжанович, С. Н. Показатели реабилитационной культуры семьи, воспитывающей ребенка со специальными образовательными потребностями / С. Н. Викжанович, Т. Ю. Четверикова // Научный потенциал. – 2019. – № 4. – С. 28–30.

4. Матейчик, З. Родители и дети / З. Матейчик. – М. : Просвещение, 1992. – 320 с.

5. Чиркина, Г. В. Роль семьи в коррекции врожденных нарушений развития у детей / Г. В. Чиркина // Альманах института коррекционной педагогики РАО. – 2004. – № 8. – С. 5–8.